

KORTVERSION STRATEGI NÄTVERKSSTADEN SKARABORG

- en del i att genomföra DRUS 2030 och omställningen av Skaraborg

Sammanställning och arbetet framåt, 240321

INLEDNING

Strategi Nätverksstaden Skaraborg är en beskrivning över hur vi stärker vår kapacitet att i samverkan genomföra den delregionala utvecklingsstrategin (DRUS 2030), Skaraborgs Kulturplan och arbetet i Omställning Skaraborg. Strategins utformning är baserat på en utlysning från Tillväxtverket, Boverket med flera myndigheter, och i och med att den nu är antagen kan Skaraborgs kommunalförbund söka medel för olika projekt som bidrar till genomförandet av DRUS 2030. Strategi Nätverksstaden pekar ut ett antal arbetspaket och nyckelprojekt för att säkerställa ett gott genomförande.

Tillväxtverket uppmanade Skaraborgs kommunalförbund att lämna in en första ansökan om en strategi och finansierade också förstudien för detta. Strategin har valts ut av Tillväxtverket inom utlysningen *Strategier för hållbar urban utveckling* som ingår i Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) via Nationella regionalfondsprogrammet. Delfinansiering av genomförande är möjligt via olika utlysningar hos Tillväxtverket som enbart är öppna att söka för utvalda strategier. Vid årsskiftet 2023/2024 beviljades två projekt i Skaraborg. Fram till hösten 2027 kommer minst två utlysningsperioder per år. Kommunerna har möjlighet att själva söka så länge deras projekt är i linje med strategin och att kommunalförbundet är informerade. Läs mer om att söka egna projekt kopplat till strategin på kommunalförbundets hemsida skaraborg.se/natverksstaden.

Också i samband med andra utlysningar på olika nivåer inom EU/nationellt/regionalt gynnas Skaraborg i och med att strategin är utvald av Tillväxtverket samt fick högst poäng av alla antagna strategier vid bedömning.

STRATEGINS SYFTE

Skaraborg behöver ställa om för att möta välfärdsutmaningen, den industriella omvandlingen och målet om en mer hållbar utveckling. Skaraborgs kommuner har enats om ett gemensamt effektmål i DRUS 2030 att växa från 270 000 invånare till 300 000. För att nå dit krävs många olika insatser som också genomförs av många olika aktörer på varierande nivåer i ett komplext pussel. Strategi Nätverksstaden innehåller förslag på hur detta kan gå till, kopplat till snart sagt varje samverkansområde och utpekade insatsområden inom dem.

Syftet med strategin är att bygga förutsättningar och kapacitet för en sammanhängande flerkärnig delregion med kvaliteter i både stadsstrukturer och landsbygder. För att uppnå ett hållbart samhällsbyggande i Skaraborg krävs en kraftsamling. Idag saknar kommunerna var för sig kapacitet att hantera de utmaningar regionens glesa urbana struktur innebär för exempelvis mobilitet, byggande och kulturellt utbud. Strategi Nätverksstaden ska bidra till stärkt innovationsförmåga som uppmuntrar parter på olika samhällsnivåer i Skaraborg att se sig som delar av ett gemensamt system.

Utvecklingsbehovet i Skaraborg accentueras av den pågående nyindustrialiseringen. Stora investeringar sker i Skaraborg de närmaste åren. Gemensamt för dem är att de bygger på Skaraborgs resursbaser som gröna näringar och tillverkningsindustri. Förändringarna består både av storskalig omställning av befintliga verksamheter och av nyetableringar.

Omställning Skaraborg är skapat av Skaraborgs kommuner för att *koordinera och genomföra* det omfattande omställningsarbetet. I praktiken innebär det i stort att realisera DRUS 2030. Omställning Skaraborg är ett förenande arbetssätt och organisering för att möta, samordna och lösa kommunernas gemensamma och prioriterade utmaningar. Strategi Nätverksstaden visar på *hur* det praktiska arbetet bör utföras och i viss mån vad som är avgörande för att lyckas med olika delar.

Utmaningar

För att åstadkomma en hållbar utveckling finns flera utmaningar i Skaraborg. Det handlar bland annat om svårigheter att mobilisera resurser, mandat och kompetenser att genomföra vad som behövs för att nå en hållbar utveckling. I nuvarande läge, med stora utmaningar kring samhällsplanering, blir skörheter synliga. Dessutom riskerar de att äventyra omställningen. Inte minst handlar det om att det krävs stora investeringar i kommunerna, vilka sannolikt ligger på en nivå som kommunerna själva inte mäktar med och där andra aktörer behöver träda in.

NÄSTA STEG

Strategi Nätverksstaden har valts ut av Tillväxtverket vilket innebär att det är möjligt att söka finansiering inom riktade utlysningar.

Skaraborgs kommunalförbund har under hösten 2023 ansökt och beviljats ett projekt inom den första utlysningen för Hållbar urban utveckling - det program som strategin godkänts av. Projektet heter "Nätverksstyrning, digitala modeller, kulturell infrastruktur i Skaraborg - steg 1", även kallat Steg 1. Det syftar till att bygga basen för att kunna realisera strategin. Arbetet görs tillsammans med Skaraborgs kommuner och parterna Högskolan i Skövde och Västra Götalandsregionen. Det här är en uppväxling av befintliga resurser med medel från Tillväxtverket för att möjliggöra avgörande steg för ytterligare samverkan i Skaraborg. Även Skara kommun har fått ett projekt beviljat "GINS - Grön Innovationsnod Skara(borg)".

Utlisningar finns öppna minst två gånger per år fram till hösten 2027. Projekt får pågå fram till 2030. På kommunalförbundets hemsida finns mer information om hur ansökningar går till och vad som är viktigt att tänka på. Målet är att flera projekt ska starta, både med kommunalförbundet som huvudägare och projekt som kommunerna själva driver. Kommunalförbundet ger tidigt stöd de som vill.

Nationell myndighetsplattform

Samverkansplattformen "Svensk modell för hållbar urban utveckling" består av 12 myndigheter som arbetar tillsammans. Samverkansplattformen ger stöd kopplat till de strategier och projekt som beviljats och hålls samman av Boverket.

STRATEGINS INNEHÅLL

Koppling till andra mål och beslut

Övergripande

New European Bauhaus (NEB) är det EU-initiativ som har bäring på strategi Nätverksstaden. NEB koordineras i Sverige av Boverket och Rådet för hållbara städer. Utvecklingskraften ligger i att integrera design, konst och kultur i samhällsbyggnadsprocessen och som är grundad inom fälten hållbarhet, inkludering och estetiska värden.

Gestaltad livsmiljö är Sveriges arkitektur-, form- och designpolitik för hållbara gestaltade livsmiljöer med ett helhetsgrepp på samhällsbyggande. Gestaltad Livsmiljö har en central roll i strategi Nätverksstaden. DRUS 2030 preciserar insatsområden som ska utmynna i byggd miljö, vilken inbegriper rumsliga och sociala skalor, strukturer och system i befintliga som tillkommande miljöer.

Regionalt

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) för Västra Götaland är vår gemensamma utvecklingsstrategi som anger riktningen för det regionala utvecklingsarbetet. RUS tar sin utgångspunkt i de stora samhällsutmaningarna och behovet av att ställa om mot ett mer hållbart och konkurrenskraftigt samhälle.

Delregional utvecklingsstrategi för Skaraborg 2030 (DRUS 2030) är det styrdokument som vägleder det delregionala utvecklingsarbetet fram till 2030. Syftet med utvecklingsstrategin är att skapa genomförandekraft genom samverkan till de utmaningar som identifieras.

Skaraborgs kulturplan 2030 fokuserar på områden där samverkan krävs på Skaraborgsnivå. Planen ska främja utveckling genom att tillsammans med en rad aktörer skapa ett kraftfullt genomförande som håller över tid.

Arbetspaket och nyckelprojekt

Strategi Nätverksstaden omfattar fyra arbetspaket som vardera inbegriper nyckelprojekt som ska vara vägledande för genomförandet av DRUS 2030 och Omställning Skaraborg.

Arbetspaket (förenklade rubriker)

AP0 - Tänka tillsammans

AP1 - Göra tillsammans

AP2 - Vara långsiktiga

AP3 - Stöd från forskning

Modell för strategi Nätverksstaden samt arbetspaket.

Modellen är grundad i genomförandet av nyckelprojekt och nätverksstyrning enligt följande:

Nyckelprojekt

En central fråga för genomförandet av strategi Nätverksstaden handlar om att - i dialog med regionala och kommunala aktörer, näringsliv, civilsamhällesorganisationer, akademi, med flera genomföra ett antal så kallade nyckelprojekt. Nyckelprojekt är, intressant nog, ett begrepp hämtat ur Strukturbild Skaraborg som Tillväxtverket tagit till sig. Det handlar om aktiviteter som ser Skaraborg eller delar av Skaraborg som en helhet, där effekter uppstår på flera platser och bidrar till att inlåsningar låses upp.

Arbetspaket 0: tänka tillsammans

Arbetspaket 0 utgår från ett flernivå- och tvärssektoriellt multiaktörsperspektiv - genom nätverksstyrning (governance) - där problemformuleringar, utvecklingsinsatser och lösningsmetoder ska införlivas i myndigheters styrdokument, näringslivets affärsmodeller och lokalsamhällets verksamheter och utvecklingsinsatser för långsiktig bärkraft för de preciserade målen i DRUS 2030. AP0 utgör strategi Nätverksstadens grund som förutsättning för arbetspaket 1 och 2.

Nyckelprojekt: Nätverksstyrning (ansökan ht-23)

Ett insatsområde i DRUS 2030 är att fortsätta vår gemensamma samhällsplanering. Nätverksstyrning underlättar för kommundemensamma strategier och uppdrag i Skaraborg på politisk nivå, och fungerar även som stöd för operativa insatser på förvaltningsnivå. Nätverksstyrning genom etablerade överenskommelser och metoder skapar möjligheter att fånga upp frågor som enskilda organisationer var för sig saknar rådighet över. Mellankommunal nätverksstyrning är även verkningsfull för samverkan på regional planeringsnivå. Möjligheten till operativ samverkan genom nätverksstyrning stärker insyn och tillit mellan kommuner och minskar konkurrens om exempelvis medborgare, elever, etableringar och resurser.

Nyckelprojekten behöver ledas genom nätverksstyrning, med stöd av styrdokument som utformas och drivs i samverkan mellan lokala aktörer, näringsliv, kommuner och regionen.

Arbetspaket 1: göra tillsammans

Arbetspaket 1 handlar om att stödja samarbeten på lokal och regional nivå genom robusta samverkanslösningar utifrån medverkande aktörers kompetenser, mandat och uppgifter. Den lokala-regionala kapaciteten kan beskrivas som operativ miljö, vilken ska främja skapande och nyttjande av ny kunskap, med sikte mot DRUS 2030 preciserade mål.

Nedan listas några möjliga nyckelprojekt.

Nyckelprojekt: Strukturlaboratoriet Skaraborg

Nyckelprojektet Strukturlaboratoriet är en delregional resurs med uppdrag att förvalta och utveckla Strukturbild Skaraborg, samt stödja kommunerna med strategiskt analysstöd och med gestaltungs- och projektledningskompetens i konkreta projekt där egen kapacitet saknas. Särskilt kommer stöd att lämnas till kommunernas översiktliga planering, som enligt DRUS 2030 skall kompletteras med regionala perspektiv.

Nyckelprojekt: Skapa lyskraftig kulturell infrastruktur

Det är tydligt att Skaraborgs lyskraft i hög grad beror på vad som erbjuds utöver arbete och boendemiljöer. Livet "mellan husen" och "efter arbetet" är viktigt. Infrastruktur omfattar här både anläggningar och de människor, organisationer och institutioner som verkar inom kultursektorn. Det inkluderar allt från konstgallerier, teatrar, muséer, bibliotek och kulturcentra till olika kulturella organisationer, såsom kulturföreningar, teatergrupper och musikkårer.

Den kulturella infrastrukturen är dynamisk. Den förändras och förändras ständigt i takt med samhällsutvecklingen och de kulturella behoven. Detta innebär att det krävs en kontinuerlig uppdatering och anpassning av infrastrukturen för att den ska kunna fortsätta att bidra till samhällsutvecklingen på ett meningsfullt sätt, samt vara meningsfull i människors liv. Nyckelprojektet har som syfte att fokusera på de kulturella och kreativa näringarna som berör konst, scenkonst, litteratur, form & design, film, mode, musik, spel & media, idrott, fritid, besöksnäring.

Skaraborgs kulturplan 2030 beskriver hur kulturen skall bidra till att skapa attraktiva livsmiljöer, profilera Skaraborg samt få fler människor att trivas och utvecklas.

Nyckelprojekt: Ökad grad av självförsörjning

De gröna näringarna är en tydlig resursbas i Skaraborg. Uppskattningsvis så mycket som 25% av Sveriges livsmedel i primärled produceras här. Skara kommun har redan initierat ett arbete som kan förstärkas genom en ansökan. Utveckling av de gröna näringarna är ett insatsområde i DRUS 2030.

De gröna näringarna har kapacitet att bidra med det som förkortas 4F: Fibre (råvaror), Feed (djurfoder), Food (livsmedel) och Fuel (bränsle). Samtliga dessa är viktiga för omställningen och Skaraborg har en nästan unik potential för ökad självförsörjning. De gröna näringarnas relativt låga lönsamhet är en utmaning och här kan breddade perspektiv och utveckling av fler affärsområden för företagen, förenklat "fler F", vara en viktig väg.

Nyckelprojekt: Mobilitet

Den byggnation som krävs för att klara Skaraborgs tillväxtbehov måste kopplas samman med ett väl utbyggt kollektivtrafiknät för att nyindustrialiseringen ska kunna stödja en hållbar utveckling såväl ekologiskt som socialt.

Nyckelprojekt: Kompetensförsörjning

Nyckelprojektets grundläggande strategi handlar om att skapa kapacitet för att kompetensförsörja arbetslivet, med särskilt fokus på ett arbetsliv i förändring i Skaraborg.

Nyckelprojekt: En bra början

Skaraborgs kommuner behöver trots tidspress och lågkonjunktur mobilisera på bred front för att säkerställa att de bostäder som krävs för att inrymma arbetskraften under etableringsfasen byggs på ett sätt som gynnar den långsiktiga utvecklingen.

Nyckelprojekt: Resursbaserad fysisk planering

Nyckelprojektets utgångspunkt är att integrera industriell symbios i samhällsplaneringen och därmed använda resurs- och energiflöden som lokaliseringsfaktor vid planering, exploatering och markförsäljning.

Nyckelprojekt: Utveckling av Skaraborgs energisystem

I DRUS 2030 stadgas att Skaraborgs energisystem skall vara omställda och fossilfria 2030. Utöver det tog direktionen i Skaraborgs kommunalförbund 2023 ett beslut om att tillskapa en delregional energiförsörjningsplan med ett tydligt fokus på lokal produktion för ökad självförsörjning.

Arbetspaket 2: vara långsiktiga

Arbetspaket 2 handlar om att skapa organisationer som tillser att påbörjade nyckelprojekt ges långsiktiga och bärkraftiga former för ägarskap, drift och ledning som stärker respektive parts ansvar, åtagande och förmåga. För offentliga aktörer formaliseras insatserna i termer av antagna planer, strategier och andra relevanta styrformer. De nyckelprojekt som genomförs inom Arbetspaket 2 utgår från redan etablerade och pågående initiativ i Skaraborg med det övergripande målet att stödja genomförandet av DRUS 2030.

Exempel på pågående nyckelprojekt:

Bostadsförsörjningsplan

Energiförsörjningsplan och Framtidskraft Skaraborg

Öppna Västtågsutredningen

Skaraborgsbenchen

Visit Skaraborg

Arbetspaket 3: stöd från forskning

Arbetspaket 3 handlar om att via extern expertis få stöd i att identifiera rumsliga, organisatoriska och institutionella inlåsningar i syfte att frigöra kapacitet och resurser till att vidareutveckla strategier för att nå DRUS 2030 mål. Skaraborg har redan, och kommer även i fortsättningen att attrahera forskare som är intresserade av att följa utvecklingen. Här handlar det i stället om att välja ut och samarbeta med forskare som kan lämna stöd på Skaraborgs villkor.